Elintarvikkeen nimi ”jauheliha” ja ”paistijauheliha”

Johdanto

Kuluttajien oikean tiedonsaannin varmistamiseksi ja harhaanjohtamisen estämiseksi Elintarviketurvallisuusvirasto Evira antaa tämän ohjeen jauhelihan ja paistijauhelihan nimeämisestä.

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin.

Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. Lainsäädäntö on erotettu selkeästi muusta tekstistä mainitsemalla lainkohdat. Ohjeessa esitetyt tulkinnat ovat Eviran näkemyksiä siitä, miten lainsäädäntöä tulisi soveltaa.

Ohje

1. Jauheliha

Elintarvikkeen nimestä säädetään kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksessa (1084/2004) elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (jäljempänä pakkausmerkintäasetus). Sen 7 §:n mukaan elintarvikkeen nimenä on käytettävä elintarvikkeelle Euroopan yhteisön säännöksissä säädettyä nimeä tai tällaisen puuttuessa Suomessa käytettäväksi säädettyä nimeä.

Jauhelihan nimestä on säädetty elintarvikelainsäädännössä. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygienia-asetuksessa (EY) N:o 853/2004, liitteessä 1, kohdassa 1.13. ”jauhelihalla” tarkoitetaan luuttomaksi leikattua lihaa, joka on hakattu hienoksi ja joka sisältää suolaa vähemmän kuin yhden prosentin.

Pakkausmerkintäasetuksen ja sitä korvaamaan tulevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1169/2011 (jäljempänä kuluttajainformaatioasetuksen) mukaan lihalla tarkoitetaan ihmisravinnoksi hyväksyttyjä nisäkkäiden ja lintujen luurankolihaksia sekä pallealihaa ja puremalihaksia, kun taas sydän, kieli, pään lihakset (muut kuin puremalihakset), etupolven, kinnernivelen ja hännän lihakset eivät sisälly niihin. Jauhelihan valmistukseen ei siis tule käyttää esim. sydäntä tai kieltä.

Jauhelihan tulee muutenkin täyttää koostumukseltaan, mitä jauhelihan nimitystä koskevat erityisvaatimukset edellyttävät rasvapitoisuuden ja kollageeni/liha-proteiinisuhteen osalta. Esimerkiksi, jos jauheliha halutaan myydä vähärasvaisena jauhelihana, tulee jauhelihan rasvapitoisuuden olla ≤ 7 % ja kollageeni/liha-proteiinisuhteen ≤ 12 %.

Lainsäädäntö edellyttää elintarviketeollisuuden pakkaaman jauhelihan rasvan ja sidekudosproteiinipitoisuuden selkeää merkitsemistä. Kuluttajainformaatioasetuksen mukaan edellä olevat asiat tulee ilmoittaa muodossa ”rasvapitoisuus alle…” ja ”kollageeni/liha-proteiinisuhde alle…”.. Kumotun kauppa- ja teollisuusministeriön lihasta ja lihatuotteista antaman päätöksen (138/1996) mukaan teollisuuden valmistaman jauhelihan pakkauksessa tulee ilmoittaa valmisteen rasvapitoisuus maininnalla ”rasvapitoisuus enintään” sekä valmisteen sidekudosproteiinin osuus kokonaisproteiinista maininnalla ”sidekudosproteiinin osuus kokonaisproteiinista enintään…%”. Evira toteaa, että jauhelihan nimi ”Naudanjauheliha 10 %”, ei ole riittävä ilmaisemaan valmisteen rasvapitoisuutta.

Pakkausmerkintäasetuksen / kuluttajainformaatioasetuksen mukaan lihan yhteydessä on ilmoitettava eläinlaji(t), jo(i)sta liha tai seoksessa olevat lihalajit ovat peräisin. Siten ei ole mahdollista myydä jauhelihaa pelkästään jauhelihana, vaan nimen yhteyteen tulee aina liittää maininta käytetystä eläinlajista, esim. naudanliha tai sianliha. Pakkausmerkintälainsäädäntö ei vaadi kuitenkaan jauhelihan nimen yhteydessä tarkemmin ilmoittamaan sitä, mistä eläimen ruhon osasta liha on jauhettu.

2. Jauhelihaseokset

Mikäli eri eläinlajien lihaa sekoitetaan keskenään, tulee elintarvikkeen nimestä vastaavasti ilmetä valmisteeseen käytetyt eläinlajit, esimerkiksi nauta-sikajauheliha. Nimi nauta-sikajauheliha ilmaisee sen, että nautaa on käytetty enemmän kuin sikaa tai yhtä paljon. Elintarvikkeen pakkauksessa on ilmoitettava elintarvikkeen tuotannossa tai valmistuksessa käytetyn ainesosan määrä, jos ainesosa ilmoitetaan elintarvikkeen nimessä tai kuluttaja tavallisesti yhdistää sen elintarvikkeen nimeen. Siten eri lihalajeista valmistetussa jauhelihassa tulee ilmoittaa käytettyjen lihalajien painosuhde, esim. Nauta-sikajauheliha, Ainekset: naudanliha 50 % ja sianliha 50 % tai nimessä Nauta-sikajauheliha (50 % / 50 %).

3. Paistijauheliha

Jauhelihan ja vähärasvaisen jauhelihan lisäksi myytävänä on jauhettua lihaa paistijauhelihan nimellä. Paistijauhelihan nimestä ei ole erikseen säädetty, minkä vuoksi siihen sovelletaan yleisiä elintarvikkeen nimen muodostamista koskevia määräyksiä. Paistijauhelihan katsotaan Suomessa vakiintuneen nimeksi tuotteelle, joka on jauhettu nimeään vastaavasta leikatun lihan määritelmän mukaisesta lajitelmasta eli ruhon paistiosista.

Evira toteaa, että jauhelihan nimestä saa ilmetä, mistä ruhon osasta se on jauhettu edellyttäen, ettei käytetty nimi ole harhaanjohtava. Esimerkiksi naudan paistijauhelihana voidaan myydä jauhelihaa, joka on jauhettu yksinomaan paistiksi nimetyistä naudan ruhonosista, joita ovat sisä-, ulko-, kulma- tai paahtopaisti. Porsaan tai sian paistijauhelihan nimellä voidaan myydä jauhelihaa, joka on valmistettu vastaavista porsaan tai sian ruhonosista kuin naudan paistijauheliha.

Lainsäädäntö

Kauppa- ja teollisuusministeriön lihasta ja lihatuotteista antamassa päätöksessä (138/1996) säädetään jauhelihasta ja jauhelihan nimestä. Ko. päätös on kumottu maa- ja metsä-talousministeriön asetuksella eräitä elintarvikkeita koskevista vaatimuksista (264/2012). Asetus tuli voimaan 1.7.2012. Tuotteita, jotka täyttävät ennen asetuksen voimaantuloa voimassa olleet vaatimukset, saa pitää kaupan 1.7.2013 asti. Asetuksen siirtymäaikaa tullaan kuitenkin jatkamaan vuodella eli 1.7.2014 asti.

MMM:n asetus (264/2012) ei säätele yksityiskohtaisesti lihasta ja lihatuotteista annettavia tietoja, esim. jauhelihan nimeämistä. Kumotun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen lihasta ja lihatuotteista (138/1996) keskeinen sisältö sisältyy jo voimassa oleviin seuraaviin säädöksiin:

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista hygieniavaatimuksista (EY) N:o 853/2004
    - Asetuksessa säädetään mm. tunnistusmerkin käytöstä sekä lihan ja jauhelihan määritelmistä. Ko. asetuksen liitteessä III on myös säädetty, että lopulliselle kuluttajalle toimitettavaksi tarkoitetuissa pakkauksissa, jotka sisältävät siipikarjasta tai kavioeläimistä peräisin olevaa jauhelihaa, on mainittava, että kyseiset tuotteet on kypsennettävä ennen nauttimista.

- Maa- ja metsätalousministeriön asetus 1367/2011 ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta
    - Asetuksessa säädetään mm. vähittäismyyntipaikassa tapahtuvasta jauhelihan valmistuksesta ja myyntiajoista.

- Komission asetus (EY) N:o 1162/2009
    - Asetuksessa säädetään teollisesti valmistetun jauhelihan koostumuksesta (rasvapitoisuus ja sidekudosproteiinisuhde) ja pakkausmerkintöjä koskevista vaatimuksista. Tulevaisuudessa vaatimukset ovat Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1169/2011 elintarviketietojen antamisesta kuluttajille.

- Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä 1084/2004 / Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1169/2011 elintarviketietojen antamisesta kuluttajille.
    - Asetuksissa säädetään mm. ryhmänimen "liha" käytöstä ainesosaluettelossa.